

Forelesning 10: SØK3442 Konjunkturer, og kortsiktig etterspørselsendring

Joakim Blix Prestmo, 27. oktober 2020

Agenda del 1: Konjunkturer: En introduksjon

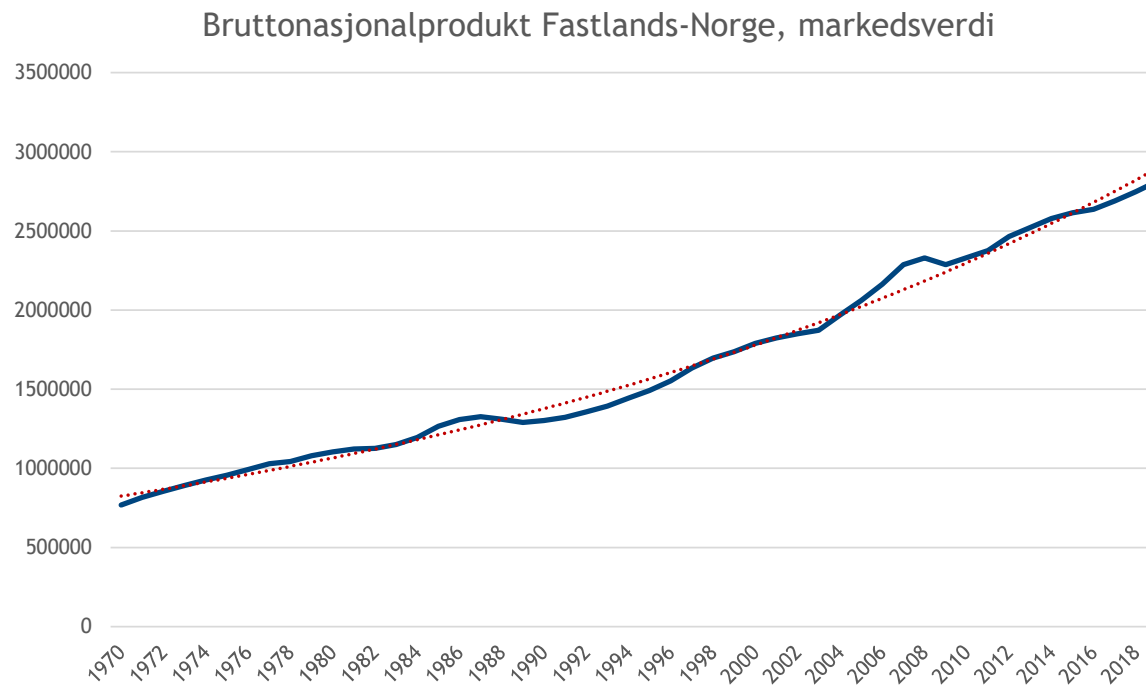
- Hva skiller kort og lang sikt?
- Konjunkturer og konjunkturfaser
- Produksjonsgap og svingninger i arbeidsledighet
- Okuns lov
- Hvorfor får vi konjunktursvingninger

Hva skiller kort og lang sikt - hva er konjunkturer?

- Økonomisk vekst påpeker at små forskjeller i økonomisk vekst fra et år til et annet får store effekter på lang sikt (renters rente)
- De langsiktige endringene kommer ofte hele befolkningen til gode
- På kort sikt er endringene for økonomien som helhet små, men de kan være store for de det gjelder.
- Hvis 2 prosent mister jobben, synker produksjonen relativt lite, men inntektsfallet er stort for de 2 prosentene som mistet arbeidsinntekten
- Kaller de kortsikte svingene (fluctuations) i økonomisk aktivitet for konjunkturer (business cycles)

Konjunkturer og konjunkturfaser

- Konjunkturer er det korte periodene med raskere eller saktere økonomisk vekst (målt som prosentvis vekst i BNP)

<https://www.ssb.no/statbank/sq/10042368>

...forts

- Vi skiller mellom nedgangskonjunktur/tilbaketrekning (recessions) og oppgangskonjunktur (expansions)
- Begrep som depresjon (dyp og langvarig nedgangskonjunktur) brukes i liten grad
- Konjunkturtopp (peak) marker når aktiviteten topper ut før den begynner å falle
 - Kan ikke vite når en passerer toppen - først i etterkant at det blir klart
- Konjunkturbunn (trough) marker når aktivitetsfaller flater ut og når bunnen

Produksjonsgap og svingninger i arbeidsledighet

- Potensiell produksjon - produksjonen (Y) når det er «normal» utnyttelse av innsatsfaktorene, kapital (K) og arbeidskraft (L)

$$Y^* = F(K^*, L^*)$$

- Normal eller potensiell utnyttelse er ikke maksimal.
 - Kapitalen (maskiner og bygg) må normalt vedlikeholdes, byttes ut osv. Derfor vil det normalt være en del av kapitalen som ikke kan brukes maksimalt.
 - Arbeidskraften vil sjelden utnyttes fullt ut under normale forhold - det vil alltid være noe arbeidsledighet
 - Friksjonsledighet (matching)
 - Strukturell ledighet (strukturelle forskjeller i tilbud og etterspørsel)

...forts

- Forskjellen mellom potensielt produksjon og faktisk produksjon kalles produksjonsgapet/BNP-gapet

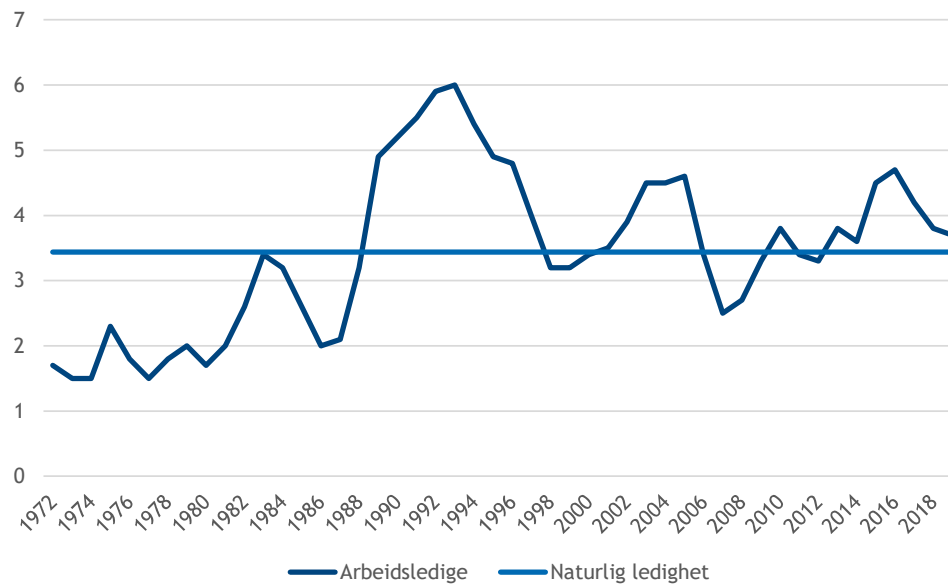
$$BNP - gap = \frac{Y - Y^*}{Y^*} \times 100$$

- Den naturlige arbeidsledighetsraten, u^* - den arbeidsledigheten et land har når aktiviteten er lik potensiell produksjon
- Syklisk ledighet er arbeidsledigheten som avviker fra det den naturlige arbeidsledighetsraten, $u - u^*$
- Negativ når BNP-gapet er positivt, altså lav ledighet når aktiviteten er høy

...forts

- Konjunktursvingninger treffer ofte bredt, men
- Enkelt bransjer/næringer rammes ofte hardere enn andre
 - Olje, bolig/bygg, eksportindustri vs skjermet sektor
 - Dagligvare og varige konsumvarer
- Stor offentlig sektor som demper effektene
 - Koronakrisen unntak, fordi store økninger i kommunale utgifter pga strenge tiltak i helse, omsorg og utdanning
- Arbeidsmarkedet og arbeidsledigheten er en nøkkelindikator for kortsiktige økonomiske svingninger

...forts

- <https://www.ssb.no/statbank/sq/10042370>

Okuns lov

- Arthur Okun, rådgiver hos president Kennedy, oppdaget en empirisk sammenheng mellom BNP-gapet og arbeidsledigheten.
- Forskjellen mellom faktisk ledighetsrate og det naturlig raten var halvparten så stor som BNP-gapet.

$$\frac{Y - Y^*}{Y^*} \times 100 = -2 \times (u - u^*)$$

- Dette er ikke en lov, men en tallfestet sammenheng
- **Oppgave:** Hent tall fra www.ssb.no/aku og www.ssb.no/knr for å se om du finner denne sammenhengen på norske data

Hvorfor får vi konjunktursvingninger?

- Det er kostnader ved å endre prisene kontinuerlig, kalt meny-kostnader, som gjør at de fleste bedrifter har statiske priser.
 - Unntak for Uber, flyselskaper mfl
- Priser responderer ikke umiddelbart ved etterspørsels eller tilbudsendringer
- Tregheter som gjør at vi får overdrevent sterk respons

Agenda del 2: Kjøp og produksjon på kort sikt

- Keynes og den keynesianske modellen
- Forutsetningene til modellen
- Planlagt aggregert etterspørsel
- Planlagt etterspørsel og produksjonsgapet
 - Multiplikatoren
- Stabilisering av økonomien - finanspolitikkenes rolle
- Finanspolitikkenes stabiliseringsverktøy - tre kvalifikasjoner

Keynes og den keynesianske modellen

- John Maynard Keynes - britisk økonom som var viktig i diskusjonen rundt hvordan en skulle forstå den økonomiske situasjonen under den store depresjonen på 30-tallet.
- Kjent for å anbefale myndighetene å øke sin aktivitet for å stimulere økonomien og dermed arbeidsmarkedet
- Ideene fra «The General Theory of Employment, Interest and Money» grunnlaget for det vi i dag kjenner som Keynes-modeller

Forutsetningene til modellen

- Siden bedrifter ikke endrer priser kontinuerlig, vil bedriftene **tilpasse produksjonen etterspurt kvantum**
- I Keynes-modellene antas det uendret pris - kalt **faste priser**
- Alltid noe **ledig kapasitet** slik at produksjonen alltid kan økes

Planlagt aggregert etterspørsel

Det er totalt fire typer etterspørselskomponenter i en økonomi

C - konsum (utgifter)

I - investeringer

G - offentlig konsum (og investeringer)

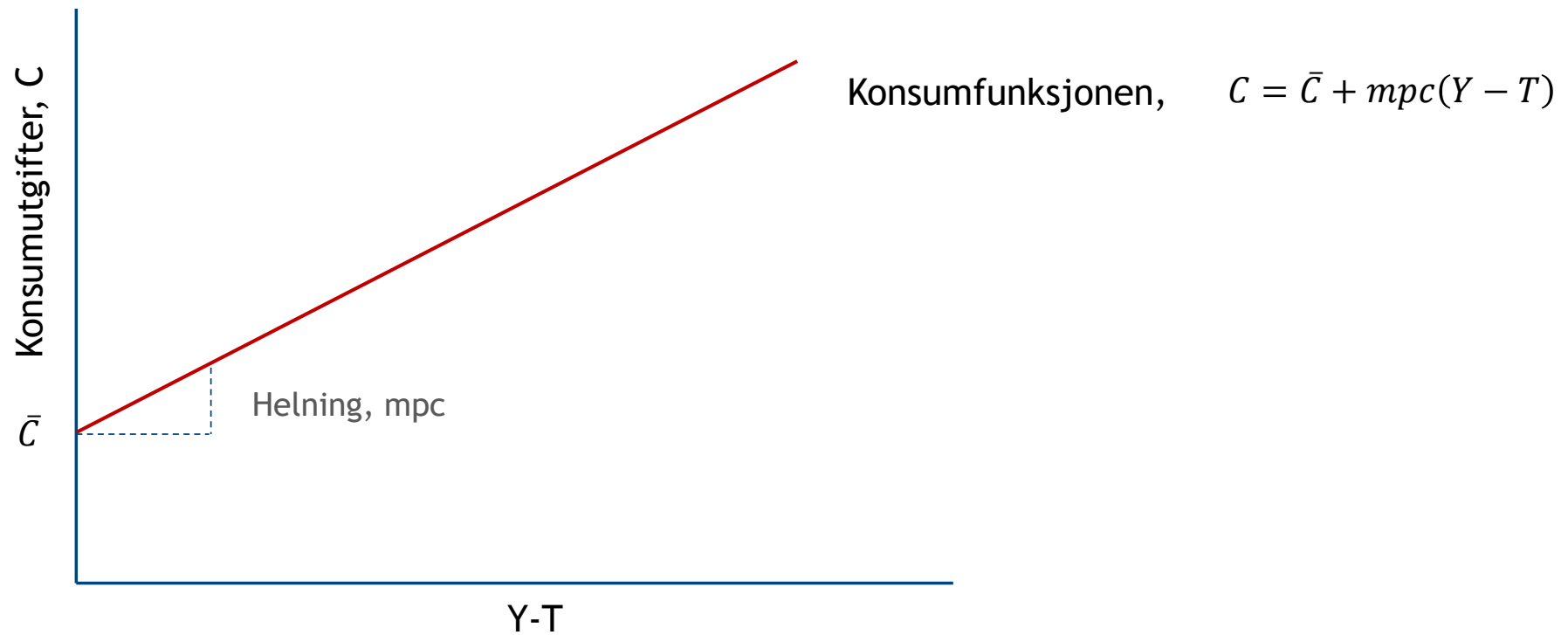
NX - nettoeksport (Eksport - Import)

$$PAE = C + I + G + NX$$

...forts - Konsum

- Faktorer som påvirker konsumet
 - Disponibel inntekt ($Y - T$)
 - Autonomt konsum (\bar{C})
 - Marginal konsumtilbøyelighet (mpc)
- Marginal konsumtilbøyelighet alltid mellom 0 og 1, $0 < mpc < 1$
$$C = \bar{C} + mpc(Y - T)$$

...forts

...forts

- Hvis vi setter inn for C i ligningen for PAE , så får vi at:

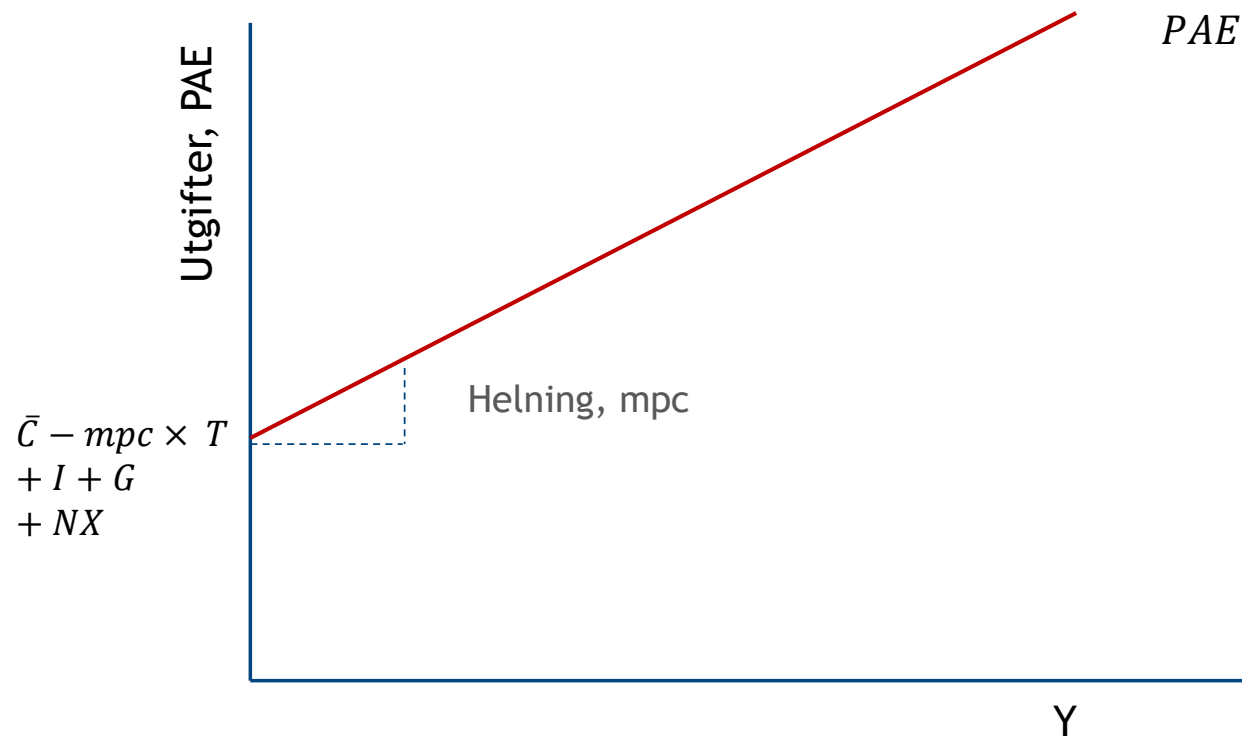
$$PAE = C + I + G + NX$$

$$C = \bar{C} + mpc(Y - T)$$

$$PAE = \bar{C} + mpc(Y - T) + I + G + NX$$

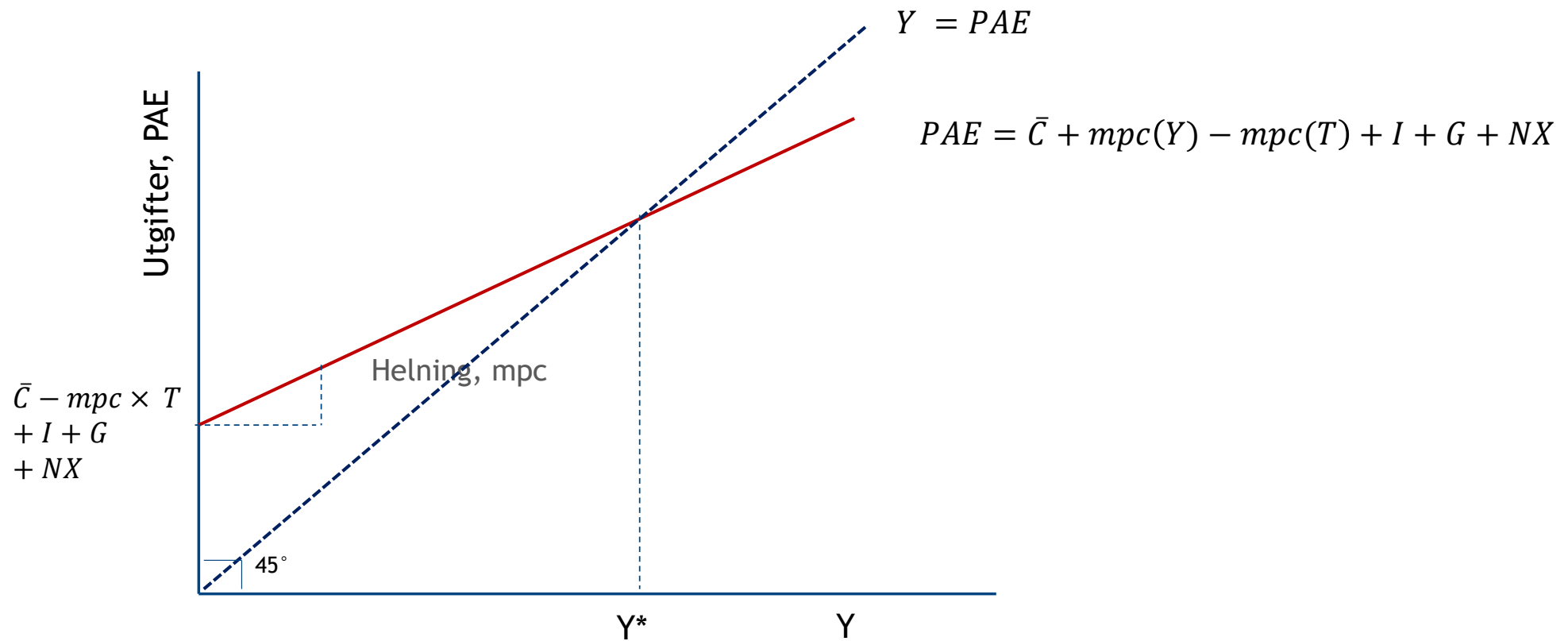

...forts

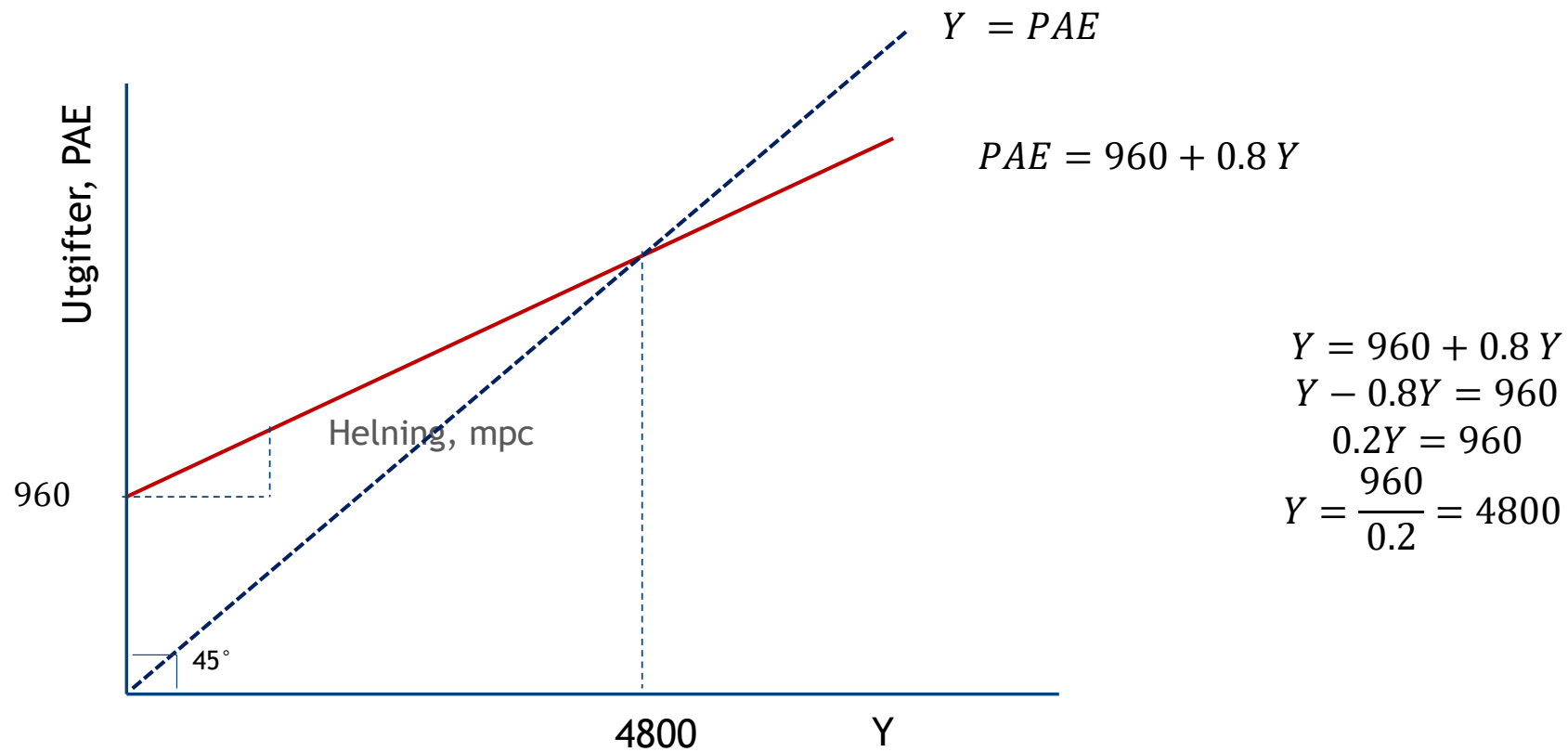

$$PAE = \bar{C} + mpc(Y) - mpc(T) + I + G + NX$$

...forts

...forts

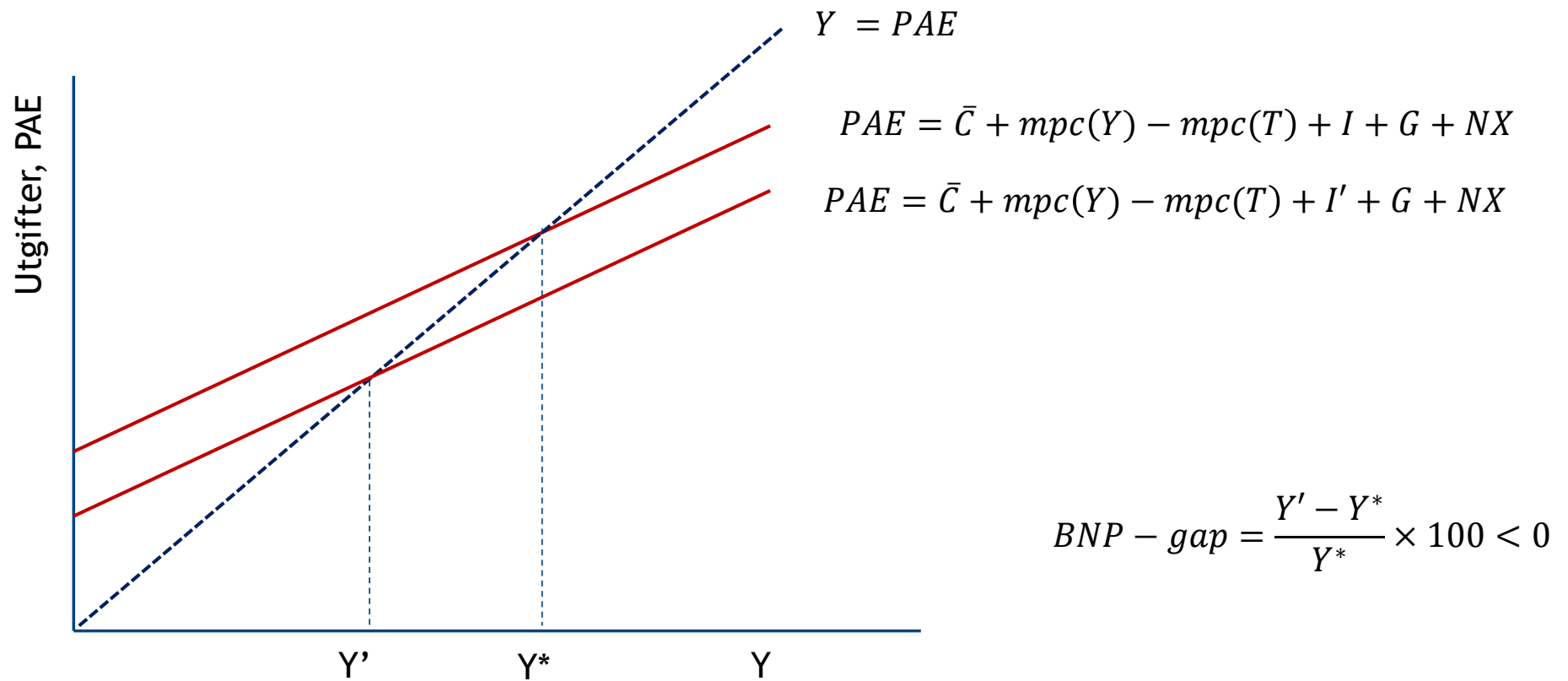

Planlagt etterspørsel og produksjonsgapet

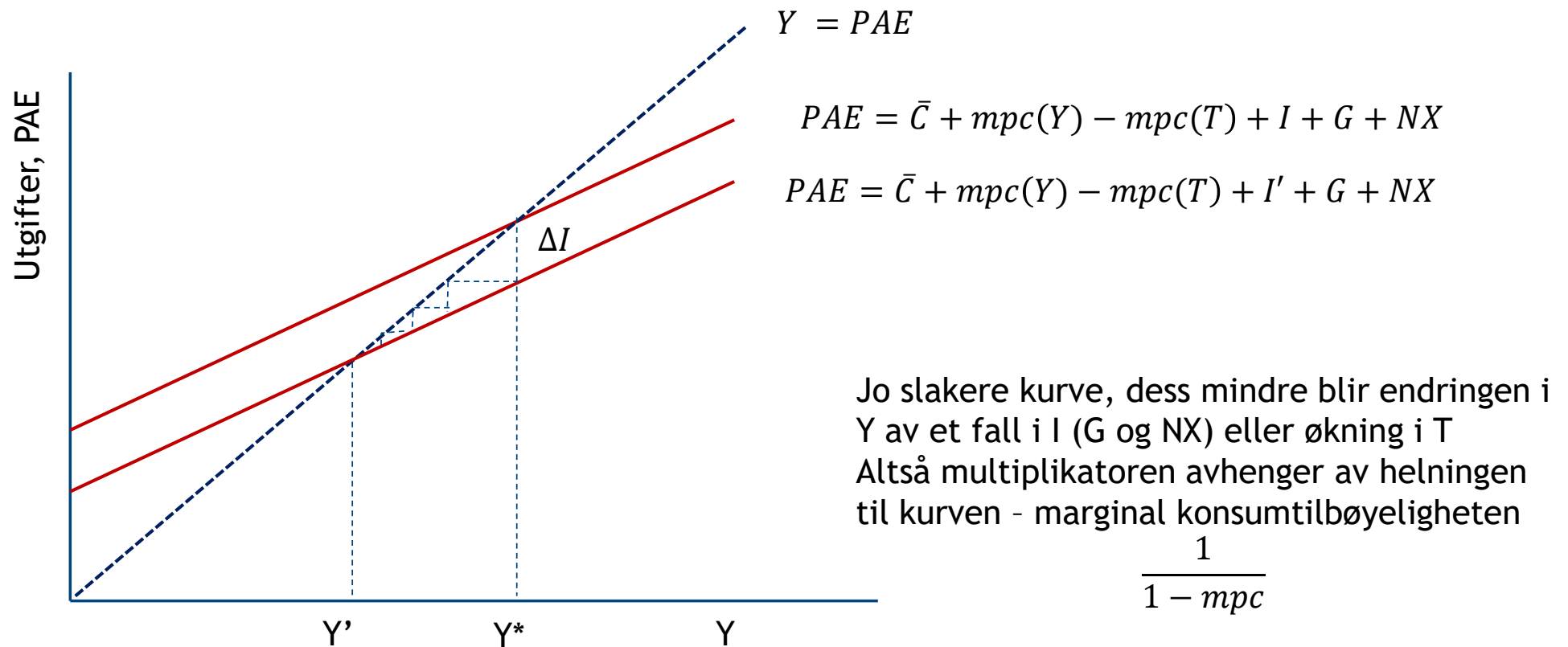
- Hvorfor bidrar fall i planlagt etterspørsel til konjunkturedgang?
- Hvis framtidsutsiktene til bedriftene blir svakere, vil bedriftene investere mindre
- Dermed blir I lavere enn det var i likevekt.

$$\bar{C} + mpc(Y) - mpc(T) + I' + G + NX < \bar{C} + mpc(Y) - mpc(T) + I + G + NX$$

...forts

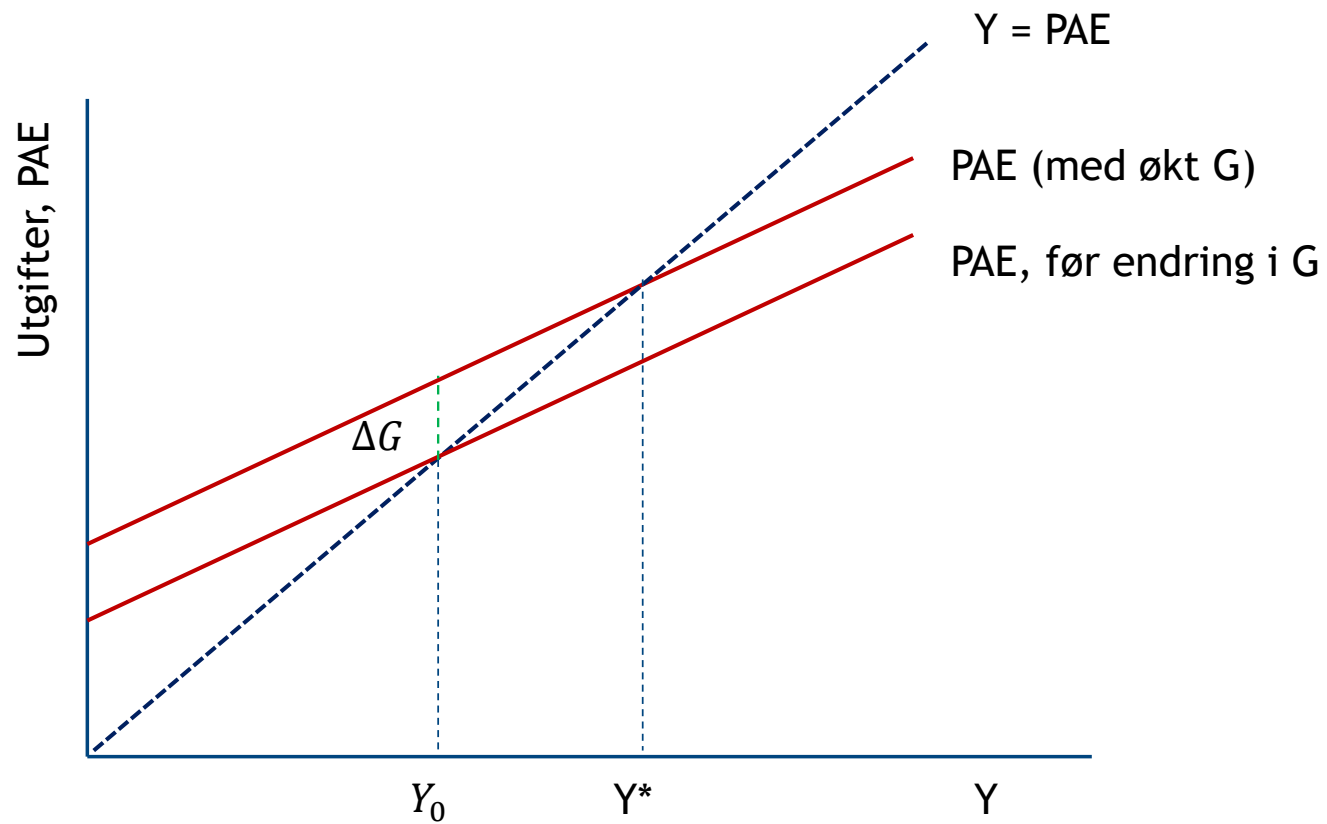

Multiplikatoren - forsterker effektene av endring i etterpørselen

Stabilisering av økonomien - finanspolitikens rolle

- Hvordan kan finanspolitikken stabilisere økonomien
- Husker fra innledningen at Keynes argumenterte for at offentlige myndigheter burde øke sine utgifter for å stabilisere økonomien
- Økte investeringer i vei/bane eller skoler øker aktiviteten
 - Flere kommer da i jobb og
 - Inntektene både til de som blir sysselsatt og de som selger utstyr, hotellrom osv stiger)
 - De direkte inntektene brukes videre i økonomien, slik at aktiviteten øker ytterligere

...forts

- Myndighetene kan enten endre G - offentlige utgifter
 - kjøp av varer og tjenester
 - øke sysselsettingen
 - Kommunalt
 - Statlig
 - Forsvaret
- Eller T - skattene
 - Momssatser
 - Arbeidsgiveravgift
 - Lønnsskatter
 - Avgifter

Finanspolitikens stabiliseringsverktøy - tre kvalifikasjoner

- Tilbudssidepolitikk - påvirker langsikt økonomisk utvikling altså den framtidige potensielle produksjonen
- Balanse i offentlige finanser - kan ikke øke utgiftene i det uendelige?
 - Bruke offentlige finanser til å dempe høykonjunkturer - viktig for å ha finansiell styrke til å øke budsjettene
- Infleksibiliteten til finanspolitikken
 - Tar tid å iverksette nye tiltak for å stimulere økonomien
 - Effekten fra en skatteendring kommer til den virker kan ta tid
 - Automatiske stabilisatorer - regler og ordninger som øker offentlige utgifter og overføringer ved aktivitetsendringer
 - Eks: arbeidsledighetstrygd, men også relative skatter

